

י א מיי פ"ו מהלכות
עבדים הלכה ו' (טו"ש)
י"ד טימן רסו סוף ע"ב:
יא ב מיי פ"ג מהלכות
ק"פ הלכה א':
יב ג טס הלכה ב':
יג ד טס הלכה ג':
יד ו טו"ש י"ד ק"י רסו
טע"ב:
יז ז ח מיי פ"ג מהל'
ק"פ הלכה ג':
יח ט טס הלכה ט':

רבינו הגאון

מתני' האומר לעבדו צא
ושחטו עלי את הפסח
כו' שחט בני וטלה
יאכל מן הראשון. ואקשינן
ההניא אין נמנין על
שני פסחים כאחד. ומשי
אבי. מתני' במלך ומלכה,
וכתניא אין נמנין על
שני פסחים כאחד ומעשה
במלך ומלכה שאמרו
לעבדיהם צאו ושחטו
עלינו את הפסח ויצאו
ושחטו עליהם שני פסחים
באו ושאלו המלך כו', אמר
רשב"ג המלך והמלכה
יאכלו את הראשון ואינו
לא נאכל לא את הראשון
ולא את השני. נמצאת
משנתנו שניה במלך
ואמר וברייחא בשאר כל
ארס. וכן בלטה שנמצאת
בבית המטבחים ורות,
ואמר רשב"ג הטילו עליה
כוס של צונן והטילו עליה.
כלומר עדיין בחיים היא
וטוהר העבד כן כל [בית]
המטבחים. נמצא המלך
תלוי במלכה והמלכה
תלויה ברשב"ג, נמצא הכל
תלוי ברשב"ג. שבה מה
אמר לו רבו כיצד יעשה
ישחוט בני וטלה. ומניין
מנא ליה לעבד מה שקנה
עבד קנה רבו. אמר אבי
הולך אצל רועה הרגיל
אצלו ונחא ליה בתקנתא
דרביה ומקנה ליה על
מנת שאין לרבו רשות
כו'. שבה רבו מה אמר
לו שניהם יצאו לבית
השרפה ופטור מלעשות
פסח שני. אוקמה אבי
למתני' כשהיה יודע אם
גדי אם טלה ונכשי שבה
לאחר זריקה. (דאודיק)
[דבעידנא דאזריק] דם
פסח ראוי לאכילה היה
ונפטור בזריקה. ואכילה
פסח לא מעכבא אבל
אם שבה לפני זריקה
חיבין לעשות פסח שני.
איכא דמתני' להא דאבי
אבריייתא חמשה שנתערבו
פסחיהו ונמצא יבלת
באחד מהן כולן יצאו לבית
השרפה ופטורין מלעשות
פסח שני. אמר אבי לא
שנו אלא שנתערבו לאחר
זריקה כו'. מאן דמתני' לה
לה אמטני' כי לפני זריקה
חיבין. כל שכן אבריייתא
כי חיבין שאחד מהן
פטור. מאן דמתני' לה
אבריייתא אבל אמטני' כו'.
ומקשינן אבריייתא ופטורין
כולן אם נתערבו לאחר
זריקה דאמרין איפטורו
להו בזריקה. והא איכא חד
שהיה פסחו בעל מום ולא
יצא. ושנין משום דלא
אפשר היכי נעבדי, נתיי כל
חד פסח, קא מייחא ארבעה
מייחא חולין לעוהה והא
איפטורו להו בזריקה. נתיי
כולהו פסח אחד, נמצא
פסח נאכל שלא למניין.
ונתיי כל חד וחד פסח ונתניין כו'.

כופין את רבו. צחקה שפחה אין כופין את רבה אלא היכא דנהגו בה מנהג הפקר היינו משום דכשישחררה שמה לא תקיים כיון דלא מייחביה וא"ת אמאי כופין וכי אומר לו לאדם חטא בשביל שזכה חבירו להמסחר עבדו שאני דלא תהו צראה לשבת יצרה כדמטני (ברכות דף מו:) גבי ר"א ששחרר עבדו מלמה דרביש שאני: **והתניא אין נמנין על שני פסחים באחד.** פירש בקונטרס דבריייתא סברה דאין ברירה ולא מני לשנוי דמתניתין קסבר דיש ברירה דאם כן הוה ליה למיתני מצוה שירצה יאכל ואל"ת ואמאי לא מני דבריייתא קמי כשנמנה על צ' פסחים על הראשון וי"ל דמתני' קאמר ראשון לשחיטה א' וע"פ שהמנהג עליו לבסוף: **במלך ומלכה.** יש להסיר רוב מעדינים ולא קפדי אם גדי ואם טלה אם שנתו כמות: **על מנת שאין לרבו רשות בו.** ולמאן דאמר צ"ק דקדושין (דף כג:) דקני רביה עד שיפן על מנת שיאל צו לחירות ה"ג יפטר שיפן לו שיאל צו חובת פסח: **קמי שמיא גריא.** פירוש ולא פסל כל כך הואיל ואינו בגוף הקרבן:

הא
צאו ושחטו עלינו את הפסח ויצאו ושחטו עליהן שני פסחים באו ושאלו את המלך אמר להם לכו ושאלו את ר"ג אמר להם ימלכה ומלך דדעתן קלה עליהן יאכלו מן הראשון אנו הלא נאכל לא מן הראשון ולא מן השני ושוב פעם אחת נמצאת הלמאה בבית המטבחים ובקשו לטמא כל הסעודה כולה באו ושאלו את המלך אמר להם לכו ושאלו את המלכה אמר להם בית המטבחים רותח או צונן אמרו לו רותח אמר להם לכו והטילו עליה כוס של צונן הלכו והטילו עליה כוס של צונן וטוהר העבד כן כל [בית] המטבחים. נמצא המלך תלוי במלכה והמלכה תלויה ברשב"ג, נמצא הכל תלוי ברשב"ג. שבה מה אמר לו רבו כיצד יעשה ישחוט בני וטלה. ומניין מנא ליה לעבד מה שקנה עבד קנה רבו. אמר אבי הולך אצל רועה הרגיל אצלו ונחא ליה בתקנתא דרביה ומקנה ליה על מנת שאין לרבו רשות בו. שבה רבו מה אמר לו שניהם יצאו לבית השרפה ופטור מלעשות פסח שני. אוקמה אבי למתני' כשהיה יודע אם גדי אם טלה ונכשי שבה לאחר זריקה. (דאודיק) [דבעידנא דאזריק] דם פסח ראוי לאכילה היה ונפטור בזריקה. ואכילה פסח לא מעכבא אבל אם שבה לפני זריקה חיבין לעשות פסח שני. איכא דמתני' להא דאבי אבריייתא חמשה שנתערבו פסחיהו ונמצא יבלת באחד מהן כולן יצאו לבית השרפה ופטורין מלעשות פסח שני. אמר אבי לא שנו אלא שנתערבו לאחר זריקה כו'. מאן דמתני' לה לה אמטני' כי לפני זריקה חיבין. כל שכן אבריייתא כי חיבין שאחד מהן פטור. מאן דמתני' לה אבריייתא אבל אמטני' כו'. ומקשינן אבריייתא ופטורין כולן אם נתערבו לאחר זריקה דאמרין איפטורו להו בזריקה. והא איכא חד שהיה פסחו בעל מום ולא יצא. ושנין משום דלא אפשר היכי נעבדי, נתיי כל חד פסח, קא מייחא ארבעה מייחא חולין לעוהה והא איפטורו להו בזריקה. נתיי כולהו פסח אחד, נמצא פסח נאכל שלא למניין. ונתיי כל חד וחד פסח ונתניין כו'.

כופין את רבו. צחקה שפחה אין כופין את רבה אלא היכא דנהגו בה מנהג הפקר היינו משום דכשישחררה שמה לא תקיים כיון דלא מייחביה וא"ת אמאי כופין וכי אומר לו לאדם חטא בשביל שזכה חבירו להמסחר עבדו שאני דלא תהו צראה לשבת יצרה כדמטני (ברכות דף מו:) גבי ר"א ששחרר עבדו מלמה דרביש שאני: **והתניא אין נמנין על שני פסחים באחד.** פירש בקונטרס דבריייתא סברה דאין ברירה ולא מני לשנוי דמתניתין קסבר דיש ברירה דאם כן הוה ליה למיתני מצוה שירצה יאכל ואל"ת ואמאי לא מני דבריייתא קמי כשנמנה על צ' פסחים על הראשון וי"ל דמתני' קאמר ראשון לשחיטה א' וע"פ שהמנהג עליו לבסוף: **במלך ומלכה.** יש להסיר רוב מעדינים ולא קפדי אם גדי ואם טלה אם שנתו כמות: **על מנת שאין לרבו רשות בו.** ולמאן דאמר צ"ק דקדושין (דף כג:) דקני רביה עד שיפן על מנת שיאל צו לחירות ה"ג יפטר שיפן לו שיאל צו חובת פסח: **קמי שמיא גריא.** פירוש ולא פסל כל כך הואיל ואינו בגוף הקרבן:

מנאיזה פסח היה עור זה ואותו הפסח פסול הוא: ולקמן פריך והא איכא חד דלא נפק: **אמר אביי לא שנו.** דפטורין: **הוי חזי.** ארבעה הכשירין לאכילה הלכך הארבעה יאלו והחמשי פטור משום דלא ידעי מנו דלייתי ולא אפשר לאיתויי חולין לעוהה דללקמיה: **חיביין.** כולן שאין כאן כשר שלא נזרק הדם לאכילה צער: **מאן דמטני.** להא לא שנו דאביי אמטנין שאע"פ ששניהן כשירין אלא שאין מנוי ניכרין קאמר דלאם היה הספק צערת זריקה חיביין צפסקט שני כ"ש אבריייתא דספק פסול מוס יש צבולין ולא נראית זריקה שלהן: **קמי שמיא גליא.** איזה בעלים של כל אחד והדם ניתן לזריקה שהרי אין כאן פסול קרבן ואע"פ שאסור לאכול: ה"ג **אמר מר פטורין מלעשות פסח שני כו'.** ואבריייתא קאי: קא מייחא חולין לעוהה. הארבעה שכבר יאלו: שלא למנוי. שאלו שכבר יאלו אין מנינם כלום: משום

קנקנס אס רבו. שאינו מפסיד כלום מן הראוי לו: **ואם עלמו לא קנקנס.** מה תהא עליו: **לישא שפחה אינו יכול.** דלד חירות אסור צה דכתבי (דברים כג) לא יהיה קדש לא יסב איתתא אמה: **מתני' שחט גדי יאכל.** רבו ממנו ואע"ג דרגיל צטלה דכיון דלא פריש ליה עליה סמך: **יאכל מן הראשון.** והשני ישרף: **שחט מה אמר לו רבו.** שפירש לו גדי או טלה וזה שכח: **וטלה שלי.** ובגמרא פריך מה שקנה עבד קנה רבו ומנא ליה לדידיה: **שחט רבו מה אמר לו.** זה כבר שחט השנים: **שניהם יאלו לציט שריפסו.** דלא ידעי הי דהאי וחי דהאי ואין פסח נאכל אלא למנוי: **ופטורין מפסח שני.** דשחיטה חריקה מעלייתא היא חדא אהאי וחדא אהאי וקמי שמיא גליא: **גבי' והסניא אין נמנין על שני פסחים כאחד.** לאכול בשעת אכילה מא' מהם שירצה דאין ברירה וכי צעי למיכל דילמא צשעת שחיטה לא הוה דעתיה עליה הלכך לא אכיל וזה שהמנהג את רבו על שני פסחים ורבו סמך עליו היאך יאכל מן הראשון: **צמלך ומלכה.** שתלויין על עבדיהן ואין מקפידין על סעודתן אס גדיים אס טלאים הלכך אין כאן דין ברירה דמרווייהו ניחא ליה לפיכך יאכל מן הראשון דכיון דליכא קפידא יאל צראהשון ידי חובתו ואידך צבדי נשחט: ה"ג **הסניא אין נמנין על שני פסחים כאחד ומעשה צמלך ומלכה כו': שני פסחים.** גדי וטלה: **לכו ושאלו אס המלכה.** צקירה וחכמה היתה: **שדעתן קלה.** כראמתן שאין מקפידין אס גדי אס טלה: **אנו לא נאכל.** אס היה אחד ממנו שנשחטו עליו גדי וטלה לא יאכל לא מן הראשון ולא מן השני דכיון דקפדי לא ידעי צדי ניחא ליה: **הטעם.** אחד משמנה שרצים המטמאין צמגען וציקשו לטמא שהיו סבורין שמתה: **צום המטמאים רותח או צונן.** כלומר נמצאת צרותמין או צלונן: **ורוחשה.** ופירכסה. וגבי טומאה צמזומס כתיב: **צנקנתא דרביה אל.** שאין לו תקנה אחרת דהא לא מני למימר גדי שלו וטלה שלמים ואס טלה אמר לי רבי טלה שלו וגדי שלמים כדמפרש לקמן (ט) (שממנטט צאכילתו דקא אכיל למרווייהו צבואו הלילה משום ספק פסח וחד מייחיהו שלמים הוא): **לא שנו.** דנפטרו מפסח שני אלא ששכת רבו לאחר זריקה שני הדמים מה אמר לו אצל צשעת זריקה עדיין הוא זכור והיה אפשר לצרר איזה של רב ואיזה של עבד דכי אידריק דם לשם אכילה אידריק דהא ידעי מנויין לדייה: **חיביין.** דכי אידריק לא לאכילת צער אידריק דהא לא ידעי מנויין לדייה: **מאן דמטני.** מוס לפסול: **צאהד מהס.** צאהד העורות ואין ידוע

(א) [בנימולא], (ב) גי"ל את, (ג) [קדושין כג:], (ד) וירקא יאל, (ה) ר"מ מ"י, (ו) ס"א, (ז) [בדלמא צשעתן למ], (ח) ועי' מוס' שנת 7. ד"ה וחי ומוס' עידין לב: ד"ה ולא ומוס' חגיגה ב: ונתיין מוס': וצ"ע יג. ד"ה כופין ועי' מוס' לעיל נט. ד"ה חתי'.

תורה אור השלם

1. פי בה אמרין בורא השמים הוא האלהים יצר הארץ ועשה הוא בונה לא תהו בראה לשבת יצרה אני יי ואין עוד: יעשהו מה יח

הגהות הב"ח

(א) גבי' דרגיל כגדי אלא שחט גדי וטלה:

הגהות מהר"ב

רנשבורג
[א] רש"י ד"ה צמקנתא דרביה וכו'. יב"ע ע"י שו"ת סי' קנ"א:

מוסף רש"י

תקנתם את רבו. שאינו חסר כלום (ט"ח) כל תקנת רבו כאן היא אצל תקנת העבד אין כאן אס נתקן צמפט הממון לא נתקן צמפי וכויה' (חגיגה ב). לישא שפחה אינו יכול. מפני דם החיות שנו ומכיל לא יהיה קדש וגו' (ט"ח). לישא בת חורין אינו יכול. מפני דם עבדות שבו (ט"ח). תהו בראה. לא ברא הקציה את הארץ להיות בלא יישוב. אלא לשבת יצרה (ט"ח) יולר הארץ לא על מוסו להיות יקיקת ברא אותה כי אס לשבת להיות צה ישוב, יצרה (גט"ו ט"ח).

מוסף תוספות

א. אבל עבד כשחיהו בן חורין ע"כ יקיים מוס' צ"צ ש. ב. דראשון דמתני' לא משמע ראשון להמנאה אלא ראשון להשחט... מוס' שאקן. ג. (ד) מה בכך דקמי שמיא גליא מ"מ לא הי' ראוי לאכילה קודם זריקה, והוה פסולא דפסח כמו נמצא יבלת באחד מהם ונתערבו, יהוה ע"כ אית לן למימר... ש.

מוסף תוספות

א. אבל עבד כשחיהו בן חורין ע"כ יקיים מוס' צ"צ ש. ב. דראשון דמתני' לא משמע ראשון להמנאה אלא ראשון להשחט... מוס' שאקן. ג. (ד) מה בכך דקמי שמיא גליא מ"מ לא הי' ראוי לאכילה קודם זריקה, והוה פסולא דפסח כמו נמצא יבלת באחד מהם ונתערבו, יהוה ע"כ אית לן למימר... ש.